Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)

19. september 2018 *

Eelotsusetaotlus – Eelotsuse kiirmenetlus – Õigusalane koostöö tsiviilasjades – Kohtualluvus ning kohtuotsuste tunnustamine ja täitmine kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega – Rahvusvaheline lapseröövi – Määrus (EÜ) nr 2201/2003 – Artikkel 11 – Tagasitoomise taotlus – 25. oktoobri 1980. aasta Haagi konventsioon – Täidetavaks tunnistamise taotlus – Kaebus – Euroopa Liidu põhiõiguste harta – Artikkel 47 – Õigus tõhusale õiguskaitsevahendile – Kaebuse esitamise tähtaeg – Täidetavaks tunnistamise määrus – Täitmine enne selle määruse kättetoimetamist

Liidetud kohtuasjades C-325/18 PPU ja C-375/18 PPU,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Court of Appeal'i (apellatsioonikohus, Iirimaa) 17. mai 2018. aasta otsusega (C-325/18 PPU) ja 7. juuni 2018. aasta otsusega (C-375/18 PPU) esitatud kaks eelotsusetaotlust, mis saabusid Euroopa Kohtusse vastavalt 17. mail 2018 ja 7. juunil 2018, menetlustes

Hampshire County Council

versus

C.E.,

N.E.,

menetlustes osalesid:

Child and Family Agency,

Attorney General,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: koja president R. Silva de Lapuerta, kohtunikud C. G. Fernlund, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev (ettekandja) ja S. Rodin,

kohtujurist: J. Kokott,

kohtusekretär: vanemametnik L. Hewlett,

arvestades eelotsusetaotluse esitanud kohtu 17. mai 2018. aasta taotlust (C-325/18 PPU) ja 7. juuni 2018. aasta taotlust (C-375/18 PPU), mis saabusid Euroopa Kohtusse vastavalt 17. mail 2018 ja 7. juunil 2018, lahendada eelotsusetaotlused Euroopa Kohtu kodukorra artikli 107 alusel kiirmenetluses,

* Kohtumenetluse keel: inglise.

arvestades esimese koja 11. juuni 2018. aasta otsust need taotlused rahuldada,

arvestades kirjalikku menetlust ja 13. juuli 2018. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

– Hampshire County Council, esindaja: *barrister* D. Day, keda volitas *solicitor* V. Pearce,

– N.E. ja C.E., esindajad: N. Jackson, *SC*, B. Shipsey, *SC*, B. McKeever, *BL*, ning *solicitor* K. Smyth,

– Attorney General, esindajad: M. Browne, J. McCann ja A. Joyce, keda abistasid A. Finn, *BL*, ja G. Durcan, *SC*,

– Iirimaa, esindaja: J. McCann, keda abistasid G. Durcan, *SC*, ja A. Finn, *BL*,

– Ühendkuningriigi valitsus, esindajad: R. Fadoju ja C. Brodie, keda abistas E. Devereux, *QC*,

– Tšehhi valitsus, esindaja: J. Vláčil,

– Poola valitsus, esindaja: M. Nowak,

– Euroopa Komisjon, esindaja: M. Wilderspin,

olles 7. augusti 2018. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlused puudutavad küsimust, kuidas tõlgendada Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artiklit 47 ning nõukogu 27. novembri 2003. aasta määruse (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1347/2000 (EÜT 2003, L 338, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 243), artiklit 11 ja artikli 33 lõiget 5.

2 Taotlused on esitatud vaidluses, mille üks pool on Hampshire County Council (Hampshire krahvkonna volikogu, edaspidi „HCC“) ja teine pool C.E. ja N.E (edaspidi „asjaomased vanemad“) ning mille ese on kolme alaealise lapse (edaspidi „kolm last“) Ühendkuningriiki tagasitoomine, kelle asjaomased vanemad Iirimaale viisid, et vältida nende üle eestkoste seadmist, ja esialgse õiguskaitse taotlus, mille vanemad esitasid Iirimaal, et peatada kolmest lapsest noorima ja sõltuvalt asjaoludest ülejäänud laste lapsendamine Ühendkuningriigis.

Õiguslik raamistik

Rahvusvaheline õigus

3 Haagis 25. oktoobril 1980 sõlmitud lapseröövi suhtes tsiviilõiguse kohaldamise rahvusvahelise konventsiooni (edaspidi „1980. aasta Haagi konventsioon“) eesmärk on – nagu selle preambulist ilmneb – muu hulgas rahvusvaheliselt kaitsta last tema õigusvastasest äraviimisest või kinnihoidmisest tulenevate kahjulike tagajärgede eest ning menetluse kehtestamine, et tagada lapse viivitamatu tagastamine tema hariliku viibimiskoha riiki. Konventsioon jõustus 1. detsembril 1983 ja selle osapooled on kõik Euroopa Liidu liikmesriigid.

4 1980. aasta Haagi konventsiooni artikkel 1 sätestab:

„Konventsiooni eesmärk on tagada:

a) lepinguosalisse riiki õigusvastaselt viidud või lepinguosalises riigis õigusvastaselt kinni hoitava lapse viivitamatu tagastamine ja

b) osalisriigi seaduste alusel võimaldada last hooldada ja külastada teises osalisriigis.“

5 Konventsiooni artikli 3 kohaselt:

„Lapse äraviimine või kinnihoidmine on õigusvastane, kui:

a) sellega rikutakse ühis- või ainuhooldusõigust, mis oli antud isikule, asutusele või muule organile selle riigi õiguse alusel, kus oli lapse harilik viibimiskoht enne äraviimist või kinnihoidmist; ning

b) äraviimise või kinnipidamise ajal teostati ühis- või ainuhooldusõigust või seda oleks tehtud, kui last ei oleks ära viidud ega kinni hoitud.

Punktis a nimetatud hooldusõigus tekib seaduse, kohtulahendi, haldusakti või selles riigis õigusliku toimega kokkuleppe alusel.“

6 Konventsiooni artikkel 12 näeb ette:

„Kui lapse äraviimine või kinnihoidmine on artikli 3 tähenduses õigusvastane ja lapse asukohaks oleva lepinguosalise riigi kohtus või haldusorganis toimuva menetluse alguskuupäevaks on lapse õigusvastasest äraviimisest või kinnihoidmisest möödunud alla aasta, nõuab asjaomane kohus või haldusorgan lapse viivitamatut tagastamist.

[…]“.

7 1980. aasta Haagi konventsiooni artikkel 13 näeb ette:

„Eelmisest artiklist hoolimata ei ole avalduse saanud riigi kohtul või haldusorganil kohustust anda korraldus lapse tagastamise kohta, kui lapse tagastamisele vastu olev isik, asutus või muu organ tuvastab, et:

[…]

b) valitseb tõsine oht, et lapse tagastamine võib talle põhjustada füüsilisi või psüühilisi kannatusi või muul viisil panna lapse talumatusse olukorda.

[…]“.

Liidu õigus

8 Määruse nr 2201/2003 põhjendused 12, 17, 21 ja 33 on sõnastatud järgmiselt:

„(12) Käesoleva määrusega kehtestatud kohtualluvuse alused vanemliku vastutuse küsimustes kujundatakse lapse huve silmas pidades, eeskätt läheduskriteeriumi põhjal […]

[…]

(17) Lapse ebaseadusliku äraviimise või kinnipidamise korral tuleks viivitamatult saavutada lapse tagastamine ja sel eesmärgil kohaldatakse jätkuvalt […] 1980. aasta Haagi konventsiooni, mida täiendavad käesoleva määruse sätted, eriti artikkel 11. Kohtud liikmesriigis, kuhu laps on ebaseaduslikult ära viidud või kus teda ebaseaduslikult kinni peetakse, peaksid saama konkreetsetel nõuetekohaselt põhjendatud juhtudel tema tagastamist vastustada. Sellise otsuse võiks asendada selle liikmesriigi kohtu hilisema otsusega, kus oli lapse alaline elukoht enne tema ebaseaduslikku äraviimist või kinnipidamist. Kui see otsus sisaldab lapse tagasitoomist, peaks tagasitoomine toimuma, ilma et liikmesriigis, kuhu laps on ära viidud või kus teda kinni peetakse, oleks otsuse tunnustamiseks ja täitmisele pööramiseks vaja erimenetlust.“

[…]

(21) Liikmesriigis tehtud kohtuotsuste tunnustamine ja täitmisele pööramine peaks põhinema vastastikuse usalduse põhimõttel ja mittetunnustamise põhjusi peaks olema võimalikult vähe.

[…]

(33) Käesolevas määruses tunnustatakse põhiõigusi ja peetakse kinni [harta] põhimõtetest. Eeskätt püütakse sellega tagada lapse põhiõiguste austamist, mis on sätestatud [harta] artiklis 24.“

9 Määruse nr 2201/2003 artikkel 1 „Reguleerimisala“ sätestab lõigetes 1–3:

„1. Käesolevat määrust kohaldatakse järgmisi valdkondi käsitlevate tsiviilasjade suhtes igat liiki kohtutes:

[…]

b) vanemliku vastutuse tekkimine, teostamine, piiramine või äravõtmine.

2. Artikli 1 lõikes b osutatud küsimused võivad käsitleda eelkõige järgmist:

a) eestkosteõigus [mõiste „eestkosteõigus“ asemel on edaspidi kasutatud siin kontekstis täpsemat vastet „isikuhooldusõigus“] ja suhtlusõigus;

[…]

3. Käesolevat määrust ei kohaldata järgmiste juhtumite suhtes:

[…]

b) lapsendamisotsused, lapsendamisega seotud ettevalmistavad meetmed või lapsendamise kehtetuks tunnistamine või tühistamine;

[…]“.

10 Määruse nr 2201/2003 artiklis 2 on sätestatud:

„Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

1. mõiste „kohus“ hõlmab kõiki liikmesriikide asutusi, mis on pädevad vastavalt artiklile 1 käesoleva määruse reguleerimisalasse kuuluvates küsimustes;

[…]

7. mõiste „vanemlik vastutus“ tähendab kõiki lapse isiku või varaga seotud õigusi ja kohustusi, mis antakse füüsilisele või juriidilisele isikule kohtuotsusega, seaduse alusel või õigusliku toimega kokkuleppe põhjal. See mõiste hõlmab [isikuhooldusõigust] ja suhtlusõigust;

8. mõiste „vanemliku vastutuse kandja“ on iga isik, kellel on lapse suhtes vanemlik vastutus;

9. mõiste „[isikuhooldusõigus]“ hõlmab lapse isiku eest hoolitsemisega seotud õigusi ja kohustusi, eeskätt õigust määrata lapse elukoht;

[…]

11. mõiste „ebaseaduslik äraviimine või kinnipidamine“ tähendab lapse äraviimist või kinnipidamist juhul, kui:
   a) sellega rikutakse kohtuotsusega, seaduse alusel või õigusliku toimega kokkuleppe põhjal saadud eestkosteõigust liikmesriigi seaduse alusel, kus laps alaliselt elas vahetult enne äraviimist või kinnipidamist;

   ning
   b) seda [isikuhooldusõigust] teostati tegelikult äraviimise või kinnipidamise ajal üksi või ühiselt või seda oleks teostatud, kui äraviimist või kinnipidamist ei oleks toimunud. [Isikuhooldusõigust] loetakse ühiselt teostatavaks, kui vastavalt kohtuotsusele või seaduse alusel ei saa üks vanemliku vastutuse kandja ilma teise vanemliku vastutuse kandja nõusolekuta otsustada lapse elukohta.“

11 Määruse nr 2201/2003 artikkel 11 „Lapse tagasitoomine“ sätestab:

„1. Kui isik, institutsioon või muu organ, kellel on [isikuhooldusõigus], taotleb liikmesriigi pädevatelt asutustelt kohtuotsuse tegemist [1980. aasta Haagi konventsiooni] alusel, et saavutada lapse tagasitoomist, kes on ebaseaduslikult ära viidud või kinni peetud liikmesriigis, mis ei ole see liikmesriik, kus laps vahetult enne ebaseaduslikku äraviimist või kinnipidamist alaliselt elas, kohaldatakse lõikeid 2–8.

[…]

3. Kohus, kellele on esitatud lõikes 1 nimetatud lapse tagasitoomise taotlus, tegutseb taotluse menetlemisel kiiresti, kasutades kõige kiiremat siseriiklikus õiguses sätestatud korda.

Ilma et see piiraks esimese lõigu kohaldamist, teeb kohus otsuse hiljemalt kuus nädalat pärast taotluse esitamist, kui see ei ole erandlike asjaolude tõttu võimatu.

[…]

6. Kui kohus on teinud tagasitoomisest keeldumise otsuse 1980. aasta Haagi konventsiooni artikli 13 kohaselt, peab kohus viivitamatult otse või oma keskasutuse kaudu edastama tagasitoomisest keeldumise otsuse ja kõigi asjakohaste dokumentide koopiad, eeskätt kohtuistungi protokolli ärakirja, siseriikliku õigusega määratud pädevale kohtule või keskasutusele liikmesriigis, kus laps vahetult enne ebaseaduslikku äraviimist või kinnipidamist alaliselt elas. Kohus peab kõik nimetatud dokumendid saama ühe kuu jooksul pärast tagasitoomisest keeldumise otsuse kuupäeva.

7. Kui üks osapooltest ei ole juba pöördunud kohtusse liikmesriigis, kus laps vahetult enne ebaseaduslikku äraviimist või kinnipidamist alaliselt elas, peab lõikes 6 nimetatud teabe saanud kohus või keskasutus sellest osapooltele teatama ja kutsuma neid vastavalt siseriiklikule õigusele esitama kohtule oma seisukoht kolme kuu jooksul alates teatamise kuupäevast, et kohus saaks lapse [isikuhooldusõiguse] küsimuse läbi vaadata.

Ilma et see piiraks käesolevas määruses sisalduvate kohtualluvust käsitlevate eeskirjade kohaldamist, lõpetab kohus menetluse, kui talle pole tähtajaks seisukohti esitatud.

8. 1980. aasta Haagi konventsiooni artikli 13 kohasest tagasitoomisest keeldumise otsusest olenemata on iga hilisem lapse tagasitoomist nõudev otsus, mille teeb vastavalt käesolevale määrusele pädev kohus, täitmisele pööratav […] lapse tagasitoomise tagamiseks."

12 Määruse nr 2201/2003 artikkel 19, mis käsitleb menetluses olevaid kohtuasju, näeb lõigetes 2 ja 3 ette:

„2. Kui erinevate liikmesriikide kohtutes algatatakse ühe ja sama lapse suhtes ühe ja sama alusega hagide põhjal vanemlikku vastutust käsitlev menetlus, peatab kohus, kellele hagi on esitatud hiljem, menetluse omal algatusel seni, kuni on kindlaks tehtud selle kohtu pädevus, kellele hagi on esitatud esimesena.

3. Kui on kindlaks tehtud selle kohtu pädevus, kellele hagi on esitatud esimesena, loobub kohus, kellele hagi on esitatud hiljem, pädevusest esimese kohtu kasuks.

Sel juhul võib pool, kes esitas asjakohase hagi kohtule, kellele hagi on esitatud hiljem, esitada kõnealuse hagi kohtule, kellele hagi on esitatud esimesena."

13 Määruse nr 2201/2003 artikkel 20 sätestab:

„1. Edasilükkamatutel juhtudel ei takista käesoleva määruse sätted liikmesriigi kohtuid võtmast selles riigis viibivate isikute ja seal asuva vara suhtes selliseid ajutisi meetmeid, sealhulgas kaitsemeetmed, mis on ette nähtud selle liikmesriigi õigusaktidega, isegi kui käesoleva määruse alusel on peaasja arutamisel pädev mõne teise liikmesriigi kohus.

2. Lõikes 1 osutatud meetmeid ei kohaldata enam, kui liikmesriigi kohus, kelle pädevuses on vastavalt käesolevale määrusele asja sisuline arutamine, on võtnud meetmed, mida ta sobivaks peab."

14 Määruse artiklis 23 „Vanemlikku vastutust käsitlevate kohtuotsuste mittetunnustamise põhjused" on loetletud asjaolud, mille esinemisel vanemlikku vastutust käsitlevat kohtuotsust ei tunnustata.

15 Määruse artikli 26 kohaselt ei või vanemlikku vastutust käsitleva otsuse sisu mingil juhul kontrollida.

16 Määruse nr 2201/2003 III peatüki 2. jaos paiknev artikkel 28 „Täitmisele pööratavad kohtuotsused" sätestab:

„1. Lapse suhtes vanemlikku vastutust käsitlevat kohtuotsust, mis on tehtud liikmesriigis ja on selles liikmesriigis täitmisele pööratav ning kätte antud, täidetakse teises liikmesriigis siis, kui see on huvitatud poole taotlusel kuulutatud seal täitmisele pööratavaks.

[…]".

17 Määruse nr 2201/2003 artikli 31 kohaselt:

„1. Kohus, kellele esitatakse [täidetavaks tunnistamise] taotlus, teeb oma määruse viivitamata. Isikul, kelle suhtes täitmist taotletakse, ega lapsel ei ole menetluste selles etapis õigust teha taotluse kohta mingeid esildisi.

2. Taotluse võib tagasi lükata vaid mõnel artiklites 22, 23 ja 24 nimetatud põhjustest.

3. Mitte mingil juhul ei või kontrollida kohtuotsuse sisu."

18 Määruse nr 2201/2003 artikkel 33 „Kaebus täitmismääruse peale“ sätestab:

„1. Kumbki pool võib täitmisotsuse taotluse kohta tehtud määruse edasi kaevata.

[…]

3. Apellatsioonkaebust menetletakse vaidlustatud kohtuasjade menetluskorra kohaselt.

[…]

5. Apellatsioonkaebus täitmisotsuse peale tuleb esitada ühe kuu jooksul alates selle teatavaks tegemisest. Kui selle poole alaline elukoht, kelle suhtes täitmist taotletakse, on muus liikmesriigis kui see, kus on tehtud kohtuotsuse täitmise otsus, on kaebuse esitamise tähtaeg kaks kuud alates kuupäevast, mil määrus edastati isikule või toimetati tema elukohta. Olenemata kaugusest ei või tähtaega pikendada.“

19 Määruse nr 2201/2003 artikkel 60 näeb ette:

„Liikmesriikide vahelistes suhetes on käesolev määrus ülimuslik järgmiste konventsioonide suhtes, niivõrd kui need käsitlevad käesoleva määrusega reguleeritud küsimusi:

[…]

e) rahvusvahelise lapseröövi tsiviilõiguslikke küsimusi käsitlev 25. oktoobri 1980. aasta Haagi konventsioon.“

Iirimaa õigus

20 Nagu ilmneb eelotsusetaotlusest kohtuasjas C-325/18, nägi kõrgemate kohtute kodukorra artikli 42A – mis lisati 2016. aasta määrusega nr 9 (kõrgemate kohtute kodukord (kohtualluvus ning kohtuotsuste tunnustamine ja täitmine) 2016) (Statutory Instrument No 9 of 2016 (Rules of the Superior Courts (Jurisdiction, Recognition and Enforcement of Judgements) 2016)) – 1989. aasta esialgses redaktsioonis ette täitmismääruse automaatse peatumise kuni määruskaebuse lahendamiseni. Määruse nr 2201/2003 kohaldamisalasse kuuluvates kohtuasjades ei peetud automaatse peatumise reeglit siiski asjakohaseks. Nimetatud artikli 42A reegli 10 lõike 2 punkt ii näeb nüüd ette, et „kohtuotsuse või muu lahendi täitmine võib toimuda enne [kõnealuse kaebetähtaja] möödumist“.

21 Kõrgemate kohtute kodukorra artikli 42A reegli 10 lõike 2 punkti iii kohaselt peab täidetavaks tunnistamise otsus sisaldama teavet selle kohta, et „kohtuotsuse või muu lahendi täitmine võidakse kohtule esitatud taotluse alusel peatada, kui otsus või lahend on päritoluliikmesriigis tavalises korras edasi kaevatud“.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

22 Briti kodanikest asjaomased vanemad, kes on abielus ja elanud koos Ühendkuningriigis, saabusid 5. septembril 2017 koos oma kolme lapsega, kellest üks oli sündinud kaks päeva varem, praamiga Iirimaale. C.E. on kõigi kolme lapse ema ja N.E. on kolmest lapsest ainult kõige noorema lapse isa.

23 Kahe vanema lapse suhtes olid 2017. aasta juunis tehtud Ühendkuningriigis otsused ajutisele asendushooldusele paigutamise kohta. HCC oli ka varem selle perega seoses muret väljendanud, eelkõige mis puudutab kodust hügieenistandardit, vanemate suutlikkust laste käitumist juhtida,

koduvägivalda varasemates suhetes ja keelatud ainete kuritarvitamist. Samuti tuli ilmsiks, et üks laps oli saanud vigastuse, mis ei olnud põhjustatud õnnetusjuhtumist, ning ei ole välistatud, et selle võis põhjustada N.E.

24 Kuna Briti ametivõimud tundsid laste turvalisuse pärast muret, tegi High Court of Justice (England and Wales) (kõrge kohus (Inglismaa ja Wales) Ühendkuningriik) 8. septembril 2017 määruse, millega pandi kolm last kohtu eestkoste alla ja anti isikuhooldusõigus HCC-le (edaspidi „eestkoste seadmise määrus“) ning mis sisaldas korraldust kolme lapse tagasitoomiseks (edaspidi „tagasitootmise korraldus“).

25 Samal päeval võttis HCC ühendust sama pädevusega asutusega Iirimaal Child and Family Agency'iga (Iirimaa lastekaitseasutus; edaspidi „lastekaitseasutus“), kellele ta teatas oma kavatsusest taotleda High Court'ilt (England and Wales) (kõrge kohus (Inglismaa ja Wales)) kolme lapse tagasitoomise otsuse tegemist. Lastekaitseasutus vastas, et niisuguse otsuse täitmine peab toimuma vastavalt määrusele nr 2201/2003. Hiljem teatas HCC sama päeva jooksul lastekaitseasutusele, et nimetatud kohus on sellel kuupäeval teinud tagasitoomise otsuse.

26 Perekond E. kodu külastati Iirimaal mitu korda, kuid lastekaitseasutus ei märganud lastega seoses midagi murettekitavat. Asjaomased vanemad teatasid lastekaitseasutusele, et neil soovitati Iirimaale reisida, et vältida sotsiaaltalitusi ja pääseda kolme lapse asendushooldusele paigutamisest.

27 Lastekaitseasutus teatas vanematele, et lähtudes HCC esitatud teabest, kavatseb ta taotleda kohtumäärust kolme lapse suhtes nende ajutiselt asendushooldusele paigutamiseks. Ta andis samuti teada, et HCC võib taotleda High Court'ilt (kõrge kohus, Iirimaa) kolme lapse tagasitootmise korralduse tunnustamist ning kui see taotlus rahuldatakse, saadetakse lapsed Ühendkuningriiki tagasi.

28 District Court (piirkondlik kohus, Iirimaa) määras 14. septembril 2017 kolme lapse ajutise isikuhooldusõiguse lastekaitseasutusele, kes paigutas lapsed hooldusperesse. Asjaomased vanemad nõustusid ajutisele asendushooldusele paigutamisega reservatsiooniga. Lastekaitseasutus korraldas laste eest hoolitsemise kava arutamiseks vanematega kohtumise. Neile tehti sõnaselgelt teatavaks, et HCC kavatseb taotleda High Court'i (England and Wales) (kõrge kohus (Inglismaa ja Wales)) äsja tehtud tagasitoomise otsuse täitmist, esitades High Court'ile (kõrge kohus, Iirimaa) *ex parte* kohtumääruse taotluse, et lapsed Ühendkuningriiki tagasi saadetaks.

29 High Court (kõrge kohus, Iirimaa) tegi 21. septembril 2017 määruse nr 2201/2003 III peatüki kohaselt määruse, millega tunnustati eestkoste seadmise määrust ja kohustati, et see kohtumäärus „pöörataks Iirimaal täitmisele“ (edaspidi „*ex parte* kohtumäärus“). Samal päeval anti kolm last üle HCC sotsiaaltöötajatele ja saadeti tagasi Ühendkuningriiki.

30 HCC sotsiaaltalitused palusid sõnaselgelt Iirimaa sotsiaaltalitustel asjaomaste vanematega ühendust mitte võtta, kuna nad kartsid, et vanemad võivad põgeneda. Vanemaid teavitati seega telefoni teel alles hiljem, see tähendab samal päeval, mil kolm last tagasi toodi, ja *ex parte* kohtumäärus toimetati neile ametlikult kätte alles järgmisel päeval.

31 Vanemad püüdsid esitada eestkoste seadmise määruse peale kaebuse, ent Court of Appeal (England and Wales) (apellatsioonikohus (Inglismaa ja Wales)) ei andnud 9. oktoobril 2017 neile menetlusluba.

32 Nad esitasid 24. novembril 2017 High Court'ile (kõrge kohus, Iirimaa) *ex parte* kohtumääruse peale määruskaebuse. Asjaomane kaebus, mis esitati kaks päeva pärast määruse nr 2201/2003 artikli 33 lõikes 5 sätestatud tähtaja möödumist, jäeti 18. jaanuaril 2018 hilinemisega esitamise tõttu läbi vaatamata, kuna selles sättes ette nähtud tähtaeg on kohustuslik ja asja menetleval kohtul puudub selle pikendamiseks pädevus. Nad esitasid selle otsuse peale eelotsusetaotluse esitanud kohtule apellatsioonkaebuse.

33 Neil asjaoludel otsustas Court of Appeal (apellatsioonikohus, Iirimaa) peatada menetluse kohtuasjas C-325/18 ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kui väidetakse, et vanemad või teised pereliikmed on lapsed nende alalise elukoha riigist ebaseaduslikult ära viinud, rikkudes selle riigi ametiasutuse taotlusel tehtud kohtumäärust, siis kas sellel ametiasutusel on õigus taotleda, et mis tahes kohtumäärus, mille kohaselt tuleb lapsed sellesse riiki tagasi tuua, pööratakse [määruse nr 2201/2003] III peatüki sätete alusel teise liikmesriigi kohtutes täitmisele, või oleks sel juhul tegemist õigusvastase kõrvalehoidmisega selle määruse artiklist 11 ja 1980. aasta Haagi konventsioonist või kujutaks see endast muul moel õiguste või õigusnormide rikkumist asjasse puutuva asutuse poolt?

2. Kas asjas, milles käsitletakse nõukogu määruse nr 2201/2003 sätteid täitmise kohta, on kohtul pädevus pikendada artikli 33 lõikes 5 ette nähtud tähtaega olukorras, kus sisuliselt on tegemist *de minimis* hilinemisega ja muidu oleks tähtaega liikmesriigi menetlusnormide alusel pikendatud?

3. Ilma et see piiraks teist küsimust: kas olukorras, kus välisriigi ametiasutus viib vaidluse esemeks olevad lapsed – nagu põhikohtuasjas – nõukogu määruse nr 2201/2003 artikli 31 alusel *ex parte* tehtud täitmismääruse alusel liikmesriigi territooriumilt välja enne seda, kui see määrus on vanematele kätte toimetatud, võttes neilt seeläbi võimaluse taotleda sellise määruse täitmise peatamist edasikaebemenetluse ajal, riivab selline toimimine vanematele [4. novembril 1950 Roomas allkirjastatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni] artiklis 6 või harta artiklis 47 ette nähtud õiguste olemust, nii et (selle määruse artikli 33 lõikes 5 ette nähtud) tähtaega tuleks pikendada?“

34 Asjaomased vanemad esitasid seejärel eelotsusetaotluse esitanud kohtule esialgse õiguskaitse taotluse, et peatada kolme lapse lapsendamise menetlus.

35 HCC tegi teatavaks, et ta kavatseb jätkata vaid kõige noorema lapse lapsendamisega, kuna ülejäänud kaks last elavad hetkel koos ühe lapse isaga Ühendkuningriigis.

36 HCC määrati põhikohtuasja pooleks, kuid ta ei osalenud eelotsusetaotluse esitanud kohtus toimunud menetluses ega kasutanud oma õigust olla kohtus ära kuulatud.

37 Neil asjaoludel otsustas Court of Appeal (apellatsioonikohus, Iirimaa) peatada menetluse kohtuasjas C-375/18 ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas liidu õigusega, täpsemalt [määruse nr 2201/2003] sätetega on kooskõlas see, kui ühe liikmesriigi kohtud määravad teise liikmesriigi ametiasutuse suhtes *in personam* esialgse õiguskaitse (kaitsemeetmed), millega keelatakse sellel ametiasutusel korraldada laste lapsendamist teise liikmesriigi kohtutes, kui see *in personam* tõkend tuleneb vajadusest kaitsta poolte õigusi täitemenetluses selle määruse III peatüki alusel?“

38 Euroopa Kohtu presidendi 11. juuni 2018. aasta määrusega liideti kohtuasjad C-325/18 ja C-375/18 kirjalikuks ja suuliseks menetlemiseks ning kohtuotsuse tegemiseks.

Eelotsuse kiirmenetlus

39 Eelotsusetaotluse esitanud kohus on palunud, et käesoleva eelotsusetaotluse suhtes kohaldataks Euroopa Kohtu kodukorra artiklis 107 ette nähtud kiirmenetlust.

40 Esiteks rõhutab kohus oma taotluse põhjendamiseks kohtuasja C-325/18 kiireloomulisust, võttes arvesse kolme lapse lapsendamise menetlust, mida HCC tahab läbi viia ja millega nende laste ema ei nõustu. Kõige noorema lapse lapsendamisega ei nõustu ka lapse isa.

41 Teiseks väidab ta, et eelotsuse kiirmenetluse kohaldamise taotlus kohtuasjas C-375/18 on tingitud esialgse õiguskaitse menetlusest, mis kaotaks oma soovitava toime, kui Euroopa Kohus eelotsuse kiirmenetlust ei kohalda.

42 Selle kohta tuleb kõigepealt märkida, et eelotsusetaotluses palutakse tõlgendada määrust nr 2201/2003, mis võeti vastu muu hulgas EÜ artikli 61 punkti c, nüüd ELTL artikli 67 alusel, mis kuulub EL toimimise lepingu kolmanda osa V jaotisesse, mis käsitleb vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevat ala. Eelotsusetaotluse saab seega lahendada kiirmenetluses.

43 Seejärel tuleb märkida, et põhikohtuasjad puudutavad kolme alla kuueaastast last, kes on juba ligi aasta olnud oma emast eraldatud, ning et HCC on võtnud Ühendkuningriigis meetmeid kõige noorema lapse lapsendamiseks.

44 Neil asjaoludel otsustas Euroopa Kohtu esimene koda 11. juunil 2018 ettekandja-kohtuniku ettepanekul ja pärast kohtujuristi ärakuulamist rahuldada eelotsusetaotluse esitanud kohtu taotlus lahendada käesolev eelotsusetaotlus kiirmenetluses.

Eelotsuse küsimuste analüüs

Kohtuasjas C-325/18 esitatud esimene küsimus

45 Eelotsusetaotluse esitanud kohus palub oma esimese küsimusega sisuliselt selgitada, kas määruse nr 2201/2003 III peatüki üldsätteid tuleb tõlgendada nii, et kui väidetakse, et lapsed viidi ära ebaseaduslikult, võib selle liikmesriigi, kus oli laste harilik viibimiskoht, kohtu otsuse, millega nõutakse laste tagasitoomist, tunnistada vastuvõtvas liikmesriigis vastavalt osutatud üldsätetele täidetavaks.

46 Kohus küsib eelkõige, kas HCC oleks pidanud kõigepealt ammendama 1980. aasta Haagi konventsiooni alusel olemasolevad õiguskaitsevahendid vastuvõtvas liikmesriigis, enne kui ta otsustab, nagu ta seda käesolevas asjas tegi, taotleda eestkoste seadmise määruse tunnustamist ja täitmist määruse nr 2201/2003 III peatüki alusel.

47 Esiteks tuleb tõdeda, et kuigi selle määruse eesmärk on vastavalt preambulile luua õigusel rajanev ala, mis tugineb kohtuotsuste vastastikuse tunnustamise põhimõttele, sätestades reeglid kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta kohtuasjades, mis käsitlevad vanemlikku vastutust, samas kui konventsiooni eesmärk on artikli 1 punkti a kohaselt tagada lepinguosalisse riiki õigusvastaselt viidud või seal õigusvastaselt kinni peetud laste viivitamatu tagastamine, on need kaks õigusakti omavahel tihedalt seotud ning sisuliselt on nende ühine eesmärk takistada laste ebaseaduslikke viimisi ühest liikmesriigist teise ja tagada äraviimise korral lapse viivitamatu tagasitoomine tema hariliku viibimiskoha riiki (vt selle kohta 11. juuli 2008. aasta kohtuotsus Rinau, C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, punktid 48 ja 52).

48 Olgu märgitud, et määruse nr 2201/2003 põhjenduses 17 rõhutatakse selle määruse täiendavat olemust, nähes ette, et see täiendab 1980. aasta Haagi konventsiooni sätteid, mis on siiski ka jätkuvalt kohaldatavad.

49 Konventsiooni artikkel 34 näeb lisaks ette, et konventsioon „ei piira […] päritoluriigi ja adressaatriigi vahel sõlmitud rahvusvahelise kokkuleppe või adressaatriigi muu õigusakti kohaldamist, et taotleda õigusvastaselt äraviidud või kinnihoitud lapse tagastamist või külastamisõiguse kasutamist“.

50 Kõnealuste õigusaktide omavahelist seotust täpsustatakse määruse nr 2201/2003 artikli 11 lõikes 1, mille kohaselt peavad liikmesriigi kohtud kohaldama 1980. aasta Haagi konventsioonis sätestatud tagasitoomise menetlusele artikli 11 lõikeid 2–8.

51 Tuleb sedastada, et nendes sätetes ei ole nõutud, et isik, organ või asutus peaks juhul, kui väidetakse, et tegemist on rahvusvahelise lapseröövіga, tuginema lapse tema hariliku viibimiskoha riiki viivitamatu tagasitoomise nõudmiseks 1980. aasta Haagi konventsioonile.

52 Sellist tõlgendust toetab määruse nr 2201/2003 artikkel 60, millest nähtub, et see määrus on 1980. aasta Haagi konventsiooni suhtes esimuslik (11. juuli 2008. aasta kohtuotsus Rinau, C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, punkt 54).

53 Seega võib vanemliku vastutuse kandja taotleda vastavalt määruse nr 2201/2003 III peatüki sätetele sellise vanemlikku vastutust ja laste tagasitoomist käsitleva otsuse tunnustamist ja täitmist, mille pädev kohus on teinud määruse nr 2201/2003 II peatüki 2. jao sätete alusel, isegi kui ta ei ole 1980. aasta Haagi konventsiooni kohast tagasitoomise taotlust esitanud.

54 Teiseks tuleb analüüsida, kas tagasitoomise korraldus kuulub selle määruse esemelisse kohaldamisalasse, millele C.E. vastu vaidleb.

55 Määruse nr 2201/2003 artikli 1 lõike 1 punktist b tuleneb, et seda määrust kohaldatakse igat liiki kohtutes tsiviilasjade suhtes, mis käsitlevad muu hulgas vanemliku vastutuse tekkimist, teostamist, üleandmist, piiramist või äravõtmist. Selle raames ei saa mõistet „tsiviilasjad“ mõista mitte kitsalt, vaid liidu õiguse autonoomse mõistena, mis hõlmab eeskätt kõiki „vanemlikku vastutust“ reguleerivad taotlusi, meetmeid ja otsuseid selle sama määruse tähenduses vastavalt määruse põhjenduses 5 mainitud eesmärgile (21. oktoobri 2015. aasta kohtuotsus Gogova, C-215/15, EU:C:2015:710, punkt 26).

56 Määruse nr 2201/2003 artikli 1 lõike 2 punktides a–d on täpsustatud, et vanemlikku vastutust käsitlevad küsimused puudutavad eelkõige isikuhooldusõigust, eestkostet, sellise isiku või organi määramist ja ülesandeid, kes vastutab lapse isiku või tema vara eest või esindab või abistab last, ning lapse paigutamist kasuperekonda või hooldeasutusse.

57 Mõistet „vanemlik vastutus“ on määruse nr 2201/2003 artikli 2 punktis 7 määratletud laialt, nii et see hõlmab kõiki lapse isiku või varaga seotud õigusi ja kohustusi, mis antakse füüsilisele või juriidilisele isikule kohtuotsusega, seaduse alusel või õigusliku toimega kokkuleppe põhjal (27. novembri 2007. aasta kohtuotsus C, C-435/06, EU:C:2007:714, punkt 49, ja 26. aprilli 2012. aasta kohtuotsus Health Service Executive, C-92/12 PPU, EU:C:2012:255, punkt 59).

58 Tuleb tõdeda, et kohtu poolt eestkoste seadmise pädevuse kasutamine hõlmab laste heaolu ja haridusega seotud õiguste teostamist, mida tavaliselt teostavad vanemad määruse nr 2201/2003 artikli 1 lõike 2 punkti a tähenduses, või eestkoste ja hoolduse küsimusi selle määruse artikli 1 lõike 2 punkti b tähenduses. Nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus märkis, kuulub selle määruse kohaldamisalasse ka isikuhooldusõiguse üleminek haldusasutusele.

59 Sellega seoses ilmneb eelotsusetaotlusest, et *ex parte* kohtumäärusega, mille High Court (kõrge kohus, Iirimaa) tegi määruse nr 2201/2003 III peatüki alusel, tunnustati eestkoste seadmise määrust ja tunnistati see Iirimaal täidetavaks.

60 Vaidlus puudub selle üle, et kolme lapse tagasitoomise taotluse aluseks ei olnud 1980. aasta Haagi konventsioon ja et eestkoste seadmise määruse resolutsioon sisaldab mitut küsimust, sealhulgas laste kohtu eestkoste alla paigutamist ja tagasitoomise korraldust. Seega näib, et viimane tuleneb vanemlikku vastutust käsitlevast otsusest ja on sellega lahutamatult seotud.

61 Siit järeldub, et laste üle eestkoste seadmise ja nende tagasitoomise otsus, nagu tehti põhikohtuasjas ja mille täidetavaks tunnistamist High Court'ilt (kõrge kohus, Iirimaa) taotleti, on seotud vanemliku vastutuse tekkimise ja/või teostamise ja/või piiramisega määruse nr 2201/2003 artikli 1 lõike 1 tähenduses, ning et see otsus puudutab „isikuhooldusõigust" ja/või „eestkostet" kõnealuse artikli lõike 2 tähenduses. Järelikult kuulub seesugune otsus selle määruse esemelisse kohaldamisalasse.

62 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esimesele küsimusele vastata, et määruse nr 2201/2003 III peatüki üldsätteid tuleb tõlgendada nii, et kui väidetakse, et lapsed viidi ära ebaseaduslikult, võib selle liikmesriigi, kus oli laste harilik viibimiskoht, kohtu otsuse, millega nõutakse laste tagasitoomist ja mis tehakse tulenevalt vanemlikku vastutust käsitlevast otsusest, tunnistada vastuvõtvas liikmesriigis vastavalt asjaomastele üldsätetele täidetavaks.

Kohtuasjas C-325/18 esitatud teine ja kolmas küsimus

63 Eelotsusetaotluse esitanud kohus palub teise ja kolmanda küsimusega, mida tuleb käsitleda koos, sisuliselt selgitada, kas määruse nr 2201/2003 artikli 33 lõiget 1 koostoimes harta artikliga 47 tuleb tõlgendada nii, et selle sättega on vastuolus see, kui niisuguses olukorras nagu põhikohtuasjas pööratakse täitmisele liikmesriigi kohtu lahend, millega määratakse eestkoste seadmine ja laste tagasitoomine ning mis tunnistatakse taotluse saanud riigis täidetavaks, enne kui selle lahendi täidetavaks tunnistamise otsus asjaomastele vanematele kätte toimetatakse, ning kas isiku vastu, kelle suhtes asjaomase lahendi täitmist taotleti, võib tugineda artikli 33 lõikes 5 sätestatud tähtajale.

64 Nagu eelotsusetaotlusest ilmneb, on kõrgemate kohtute kodukorra artikli 42A reegli 10 lõike 2 punktis ii sätestatud, et „kohtuotsuse või muu lahendi täitmine võib toimuda enne [kaebetähtaja] möödumist".

65 Euroopa Kohus on leidnud, et vältimaks seda, et täidetavaks tunnistamise otsuse peale esitatud kaebuse peatav toime takistaks järgimast määruse nr 2201/2003 artiklis 31 sätestatud viivitamata otsustamise nõuet, muutub asendushooldusele paigutamise otsus täidetavaks hetkest, mil taotluse saanud liikmesriigi kohus tunnistab selle otsuse vastavalt artiklile 31 täidetavaks (26. aprilli 2012. aasta kohtuotsus Health Service Executive, C-92/12 PPU, EU:C:2012:255, punkt 125). Euroopa Kohus leidis seega, et määruselt nr 2201/2003 soovitava toime võtmise vältimiseks peab taotluse saanud liikmesriigi kohus tegema täidetavaks tunnistamise taotluse kohta otsuse väga kiiresti ning taotluse saanud liikmesriigi kohtu sellise otsuse peale esitatud kaebusel ei või olla peatavat toimet (26. aprilli 2012. aasta kohtuotsus Health Service Executive, C-92/12 PPU, EU:C:2012:255, punkt 129).

66 Eeltoodud seisukohta ei mõjuta siiski eraldi küsimus, kas otsust, mis on tunnistatud täidetavaks *ex parte* kohtumenetluses, võib enne selle kättetoimetamist täitmisele pöörata.

67 Siinkohal tuleb tõdeda, et ainuüksi määruse nr 2201/2003 artikli 33 sõnastuse põhjal ei ole võimalik nendele küsimustele vastata.

68 Ehkki see säte näeb ette, et täitmisotsuse peale kaebuse esitamise tähtaeg hakkab kulgema selle otsuse kättetoimetamisest, ei ole täpsustatud, kas täitmine võib toimuda enne kättetoimetamist.

69 Siinjuures tuleb meenutada, et täidetavaks tunnistamise otsuse kättetoimetamise nõude eesmärk on ühelt poolt kaitsta selle poole õigusi, kelle suhtes lahendi täitmist taotletakse ja teiselt poolt võimaldada määruse nr 2201/2003 artiklis 33 sätestatud rangelt kohustusliku tähtaja täpset arvutamist tõendite alusel (vt analoogia alusel 16. veebruari 2006. aasta kohtuotsus Verdoliva, C-3/05, EU:C:2006:113, punkt 34).

70 Kättetoimetamise nõue ja sellega koos kaebuse kohta teabe edastamine aitab tagada, et pool, kelle suhtes täitmist taotletakse, saab kasutada tõhusat õiguskaitsevahendit. Seega peab asjaomane pool selleks, et tal oleks olnud määruse nr 2201/2003 artikli 33 tähenduses võimalus täidetavaks tunnistamise otsus edasi kaevata, olema olnud teadlik selle otsuse sisust, mis eeldab, et otsus on talle kätte toimetatud või teatavaks tehtud (vt analoogia alusel 14. detsembri 2006. aasta kohtuotsus ASML, C-283/05, EU:C:2006:787, punkt 40).

71 Sellega seoses ilmneb eelotsusetaotlusest, et vastavalt kõrgemate kohtute kodukorra artikli 42A reegli 10 lõike 2 punktile iii peab täidetavaks tunnistamise otsus sisaldama teavet selle kohta, et „kohtuotsuse või muu lahendi täitmine võidakse kohtule esitatud taotluse alusel peatada, kui otsus või lahend on päritoluliikmesriigis tavalises korras edasi kaevatud“.

72 Nimelt, võimalus taotleda vastavalt riigisisesele õigusele niisuguse otsuse täitmise peatamist, on oluline tagatis põhiõigusele tõhusale õiguskaitsevahendile ja üldisemalt kaitseõigustele, ning selline võimalus võidakse anda eelkõige juhul, kui otsuse täitmisel võivad olla ilmselgelt liiga rasked tagajärjed.

73 Neil asjaoludel tuleb tõdeda, et kuigi – nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 119 märkis – isikul, kelle suhtes täitmist taotletakse, peab olema võimalik esitada kaebus, et ta saaks esitada eelkõige mõne kõnealuse määruse artiklis 23 sätestatud mittetunnustamise põhjustest, takistas tagasitoomise korralduse täitmine, enne kui kohtumäärus asjaomastele vanematele kätte toimetati, viimastel „täidetavaks tunnistamise“ määruse nr 2201/2003 artikli 33 lõike 5 mõttes õigel ajal vaidlustada ja igal juhul nõuda kohtumääruse täitmise peatamist.

74 Lisaks tuleb märkida, et HCC väitis Euroopa Kohtu istungil, et lahendi viivitamatu täitmine oli vajalik „üldise põgenemisohu“ tõttu. Tuleb siiski nentida, et lapsed olid alates 14. septembrist 2017 paigutatud hoolduspere sse Iirimaal. Seetõttu ei tundu, et selle otsuse täitmine, millega anti korraldus nende Ühendkuningriiki tagasitoomiseks, oli eriti kiireloomuline.

75 Neil asjaoludel tuleb tõdeda, et sellise liikmesriigi kohtu lahendi täitmine, millega määratakse eestkoste seadmine ja laste tagasitoomine ning mis tunnistatakse taotluse saanud liikmesriigis täidetavaks, enne kui selle lahendi täidetavaks tunnistamise otsus asjaomastele vanematele kätte toimetatakse, on määruse nr 2201/2003 artikli 33 lõikega 1 koostoimes harta artikliga 47 vastuolus.

76 Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib ka seda, kas niisugustel asjaoludel tuleb määruse nr 2201/2003 artikli 33 lõiget 5 tõlgendada nii, et asjaomaste vanemate vastu tuleb tugineda selles sättes ette nähtud tähtajale.

77 Sellega seoses olgu meenutatud, et väljakujunenud kohtupraktika järgi on aegumistähtaegade ülesanne üldiselt tagada õiguskindlus (7. juuli 2016. aasta kohtuotsus Lebek, C-70/15, EU:C:2016:524, punkt 55 ja seal viidatud kohtupraktika). Lisaks vastab lapse huvidele see, et neid puudutavaid otsuseid saab vaidlustada üksnes piiratud ajavahemiku jooksul.

78 Põhikohtuasjas puudub vaidlus selle üle, et täidetavaks tunnistamise otsus asjaomastele vanematele tegelikult kätte toimetati.

79 On tõsi, et kuna otsus toimetati kätte pärast selle täitmist, jäid vanemad ilma oma õigusest taotleda tagasitoomise korralduse täitmise peatamist. Ent nende kaitseõiguste rikkumine ei mõjuta siiski otsuse kättetoimetamisest kulgema hakanud kaebetähtaega.

80 Sellistel asjaoludel ei saa asja menetlev kohus seega määruse nr 2201/2003 artikli 33 lõikes 5 sätestatud kaebetähtaega pikendada.

81 Käesoleva kohtuotsuse punktis 75 esitatud kaalutlusi arvestades on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne hinnata, kas riigisisese õiguse kohaselt on võimalik täidetavaks tunnistamise taotluse kohta eelnevalt tehtud otsus tagasi võtta.

82 Seega tuleb teisele ja kolmandale küsimusele vastata, et määruse nr 2201/2003 artikli 33 lõiget 1 koostoimes harta artikliga 47 tuleb tõlgendada nii, et selle sättega on vastuolus see, kui niisuguses olukorras nagu põhikohtuasjas pööratakse täitmisele liikmesriigi kohtu lahend, millega määratakse eestkoste seadmine ja laste tagasitoomine ning mis tunnistatakse taotluse saanud liikmesriigis täidetavaks, enne kui selle lahendi täidetavaks tunnistamise otsus asjaomastele vanematele kätte toimetatakse. Määruse nr 2201/2003 artikli 33 lõiget 5 tuleb tõlgendada nii, et asja menetlev kohus ei või selles sättes ette nähtud kaebetähtaega pikendada.

Kohtuasjas C-375/18 esitatud küsimus

83 Eelotsusetaotluse esitanud kohus palub oma neljandas küsimuses sisuliselt selgitada, kas määrust nr 2201/2003 tuleb tõlgendada nii, et selle määrusega on vastuolus see, kui niisuguses olukorras nagu põhikohtuasjas võtab liikmesriigi kohus korraldava määruse vormis teise liikmesriigi ametiasutuse suhtes kaitsemeetmeid, millega keelatakse sellel ametiasutusel alustada või jätkata teise liikmesriigi kohtutes lapsendamise menetlust laste suhtes, kes selles liikmesriigis elavad.

84 Meenutuseks, et määruse nr 2201/2003 artikkel 20 lubab selles sättes osutatud kohtutel võtta ajutisi meetmeid või kaitsemeetmeid tingimusel, et nende kohtute pädevus vanemliku vastutuse puhul ei tugine kõnealuse määruse II peatüki 2. jao mõnele muule sättele (15. juuli 2010. aasta kohtuotsus Purrucker, C-256/09, EU:C:2010:437, punkt 63).

85 Kohtud võivad võtta ajutisi meetmeid või kaitsemeetmeid üksnes siis, kui on täidetud kolm kumulatiivset tingimust:

– asjasse puutuvad meetmed peavad olema edasilükkamatud;

– need peavad olema võetud isikute või vara suhtes, kes viibivad või mis asub asjaomaste kohtute asukohaliikmesriigis, ja

– need peavad olema ajutised (15. juuli 2010. aasta kohtuotsus Purrucker, C-256/09, EU:C:2010:437, punkt 77 ja seal viidatud kohtupraktika).

86 Järelikult kohtulahend, millest ei ilmne, et see tehti kohtu poolt, kes on pädev või väidetavalt pädev asja sisuliselt arutama, ei kuulu paratamatult määruse nr 2201/2003 artikli 20 kohaldamisalasse, vaid kuulub selle sätte kohaldamisalasse üksnes siis, kui ta vastab selles artiklis sätestatud tingimustele (15. juuli 2010. aasta kohtuotsus Purrucker, C-256/09, EU:C:2010:437, punkt 78).

87 Tuleb tõdeda, et põhikohtuasjas kõne all olev taotlus korraldava määruse tegemiseks ei puuduta isikuid, kes viibivad eelotsusetaotluse esitanud kohtu asukohaliikmesriigis, ega vasta seega käesoleva kohtuotsuse punktis 85 osutatud nõudele.

88 Järelikult ei kuulu määruse nr 2201/2003 artikli 20 kohaldamisalasse selline kaitsemeede nagu põhikohtuasjas kõne all olev korraldav määrus, mille tegemist taotletakse ühe liikmesriigi kohtus teise liikmesriigi ametiasutuse suhtes ja millega keelatakse sellel ametiasutusel alustada või jätkata teise liikmesriigi kohtutes lapsendamise menetlust laste suhtes, kes selles liikmesriigis elavad.

89 Lisaks tahab eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas niisuguse korraldava määruse tulemusena keelataks HCC-l pöörduda pädevate Inglismaa kohtute poole ja kas seega sarnaneks see hagi esitamise keelule (*anti-suit injunction*), mis on vastavalt 27. aprilli 2004. aasta kohtuotsusele Turner (C-159/02, EU:C:2004:228) ja 10. veebruari 2009. aasta kohtuotsusele Allianz ja Generali Assicurazioni Generali (C-185/07, EU:C:2009:69) keelatud.

90 Euroopa Kohus leidis nimetatud kohtuotsustes, et hagi esitamise keeld ehk korraldav määrus, millega keelatakse isikul algatada või jätkata menetlust teise liikmesriigi kohtutes, ei ole 27. septembri 1968. aasta konventsiooniga kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (EÜT 1972, L 299, lk 32) ega määrusega nr 44/2001 kooskõlas, kuna selline korraldav määrus ei järgi põhimõtet, mille kohaselt määrab iga asja menetlev kohus kohaldatavate õigusnormide alusel ise kindlaks, kas ta on pädev asjaomast vaidlust lahendama. Samuti ei ole niisugune teise liikmesriigi pädevusse sekkumine kooskõlas vastastikuse usalduse põhimõttega, millel tugineb kohtualluvuse kindlaksmääramise kohustuslik kord, mida kõik nimetatud õigusaktide kohaldamisalas tegutsevad kohtud peavad järgima (27. aprilli 2004. aasta kohtuotsus Turner, C-159/02, EU:C:2004:228, punktid 24 ja 25, 10. veebruari 2009. aasta kohtuotsus Allianz ja Generali Assicurazioni Generali, C-185/07, EU:C:2009:69, punktid 29 ja 30, ning 13. mai 2015. aasta kohtuotsus Gazprom, C-536/13, EU:C:2015:316, punktid 33 ja 34).

91 Käesolevas asjas tuleb osutatud kohtupraktikast lähtudes asuda seisukohale, et määruse nr 2201/2003, eelkõige selle artikli 26 kohaselt ei ole lubatud teha korraldavat määrust selleks, et keelata HCC-l alustada Ühendkuningriigis lapsendamisega seonduvat kohtumenetlust või seada Inglismaa kohtute sellekohast pädevust kahtluse alla.

92 Tuleb siiski tõdeda, et nagu eelotsusetaotluses esitatud andmetest nähtub ja nagu kohtujurist oma ettepaneku punktides 153 ja 154 märkis, ei ole sellise korraldava määruse eesmärk ega tagajärg, mille tegemist asjaomased vanemad taotlesid, takistada HCC-l pöördumast Inglismaa kohtusse sama esemega, nagu on kohtuvaidlusel, mis on pooleli eelotsusetaotluse esitanud kohtus, sest Ühendkuningriigis algatatud või jätkataval lapsendamise kohtumenetlusel on teine ese ja teised eesmärgid kui määrusel nr 2201/2003 põhineval menetlusel, mis puudutab laste tagasitoomist ja mille eesmärk on asjaomaste vanemate kaebeõiguse säilitamine.

93 Pealegi ei kuulu määruse nr 2201/2003 artikli 1 lõike 3 punkti b enda sõnastuse järgi lapsendamisotsused ega lapsendamisega seotud ettevalmistavad meetmed selle määruse kohaldamisalasse.

94 Eeltoodud kaalutlustest lähtudes tuleb neljandale küsimusele vastata, et määrust nr 2201/2003 tuleb tõlgendada nii, et selle määrusega ei ole vastuolus see, kui niisuguses olukorras nagu põhikohtuasjas võtab liikmesriigi kohus korraldava määruse vormis teise liikmesriigi ametiasutuse suhtes kaitsemeetmeid, millega keelatakse sellel ametiasutusel alustada või jätkata teise liikmesriigi kohtutes lapsendamise menetlust laste suhtes, kes selles liikmesriigis elavad.

Kohtukulud

95 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

1. **Nõukogu 27. novembri 2003. aasta määruse (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1347/2000,**

III peatüki üldsätteid tuleb tõlgendada nii, et kui väidetakse, et lapsed viidi ära ebaseaduslikult, võib selle liikmesriigi, kus oli laste harilik viibimiskoht, kohtu otsuse, millega nõutakse laste tagasitoomist ja mis tehakse tulenevalt vanemlikku vastutust käsitlevast otsusest, tunnistada vastuvõtvas liikmesriigis vastavalt asjaomastele üldsätetele täidetavaks.

2. **Määruse nr 2201/2003 artikli 33 lõiget 1 koostoimes Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikliga 47 tuleb tõlgendada nii, et selle sättega on vastuolus see, kui niisuguses olukorras nagu põhikohtuasjas pööratakse täitmisele liikmesriigi kohtu lahend, millega määratakse eestkoste seadmine ja laste tagasitoomine ning mis tunnistatakse taotluse saanud liikmesriigis täidetavaks, enne kui selle lahendi täidetavaks tunnistamise otsus asjaomastele vanematele kätte toimetatakse. Määruse nr 2201/2003 artikli 33 lõiget 5 tuleb tõlgendada nii, et asja menetlev kohus ei või selles sättes ette nähtud kaebetähtaega pikendada.**

3. **Määrust nr 2201/2003 tuleb tõlgendada nii, et selle määrusega ei ole vastuolus see, kui niisuguses olukorras nagu põhikohtuasjas võtab liikmesriigi kohus korraldava määruse vormis teise liikmesriigi ametiasutuse suhtes kaitsemeetmeid, millega keelatakse sellel ametiasutusel alustada või jätkata teise liikmesriigi kohtutes lapsendamise menetlust laste suhtes, kes selles liikmesriigis elavad.**

Allkirjad